

Сергієнко Надія Павлівна, к. психол. н., доцент, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах НУЦЗУ, e-mail Nadine_S@i.ua, 380509826431

Гендерні особливості поведінки особистості в конфліктних ситуаціях

Постановка проблеми полягає в тому, що сучасне суспільство знаходиться в постійному розвитку. Конфлікт є одним із основних способів прогресу. У суспільстві завжди виникали і виявлялися різного роду конфлікти між людьми: від міжособистісних і сімейних до класових і міждержавних. Люди, зіштовхуючись з тими або іншими колізіями, що виникають між ними, зрештою, знаходили методом проб і помилок необхідні прийоми і способи усунення останніх. Однак при цьому не усвідомлювався сам феномен конфлікту, його основа і механізм залагодження. Людині протягом віків була притаманна властивість багато діяти і занадто мало мислити.

До певного часу практика обходилася без спеціального знання про конфлікти. Уперше предметом наукового пізнання стали конфлікти між державною владою, суспільством, окремими соціальними групами, що знайшло відображення у вченнях про демократії. Пізніше в коло інтересів науки потрапляють соціально-класові конфлікти, політичні, етнічно-національні, а потім між групові і міжособистісні. Нарешті виникає потреба в систематичному аналізі всіх, істотно значних для суспільства конфліктних відносин і їхнього взаємозв'язку з відносинами гармонії і взаєморозуміння. Ця потреба була продиктована самою природою сучасного суспільства, здатному до нормального функціонування і розвитку, тільки будучи цілеспрямовано врегульованим і в основному свідомо керованим [5].

У вітчизняній психології предметами дослідження конфліктів займалися Анцупов А.Я., Ващенко І.В., Левкович В.П., Бандурка О.М., Гиренко С.П., Єршова А.А., Гришина Н.В., Андрєєв В.І, Левітова Н.Д. [1].

У зарубіжній психології дослідженням конфлікту займалися Ліксон Ч., Мескон М.Х., Ніренберг Дж. [1;4].

Метою роботи є вивчення гендерних особливостей поведінки особистості в конфліктних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. У сучасній психології конфлікт визначається як відсутність згоди між двома або більше сторонами - особами або групами. Конфлікт - ситуація, у якій кожна зі сторін прагне зайняти позицію, несумісну й протилежну стосовно інтересів іншої сторони [2].

У найбільш загальному вигляді конфлікт можна визначити як загострення суперечностей, що виникають у результаті відмінності в поглядах, інтересах, прагненнях людей і сприймаються та оцінюються його учасниками як несумісні з їх власними.

Це супроводжується спробами примусового нав'язування власної позиції й призводить до психологічної напруженості та протидії.

Основними складовими конфлікту є: учасники конфлікту, події його виникнення, сприйняття конфлікту одним одним в ситуації, що виникла (насправді чи уявно), спрямованість і емоційна виразність дій конфліктуючих. Усякий конфлікт має свою причину, виникає із приводу необхідності задоволення потреб. Та цінність, що здатна задовольнити цю потребу й через оволодіння якої виникає конфлікт, і є його об'єктом. Учасниками конфлікту можуть бути окремі індивіди, соціальні групи, організації. Головними учасниками конфлікту є протидіючі сторони або супротивники [4].

Чоловіки та жінки знаходяться у постійній боротьбі за цінності, однакові права, домагання на певний статус, владу й ресурси. Між ними виникають протиріччя яке породжує конфлікт.

Поведінка чоловіків і жінок в конфліктній ситуації різна. Жінкам під час конфлікту властива більш виражена установка на активізацію інших людей, чим чоловікам, які в аналогічній ситуації частіше схильються до більш пасивного поводження. Чоловіки більш чітко розглядають і розрізняють

конфліктні ситуації, чим жінки, і диференціюють своє поведіння залежно від сфери конфлікту. Чоловіки й жінки по-різному долають конфліктні ситуації, що виникають у сімейному й домашньому колі. Жінки проявляють більше терпимості й прагнення до компромісного примирення інтересів. Чоловіки в цій ситуації частіше прибігають до «міцного» вираження і лайкам, а жінки скоріше готові заплакати [3].

Схильність особистості до конфліктних взаємодій може бути пов'язана не тільки з віком, що визначає вибір тієї або іншої форми протистояння конфліктним ситуаціям, але й професійним стажем, характером професійної діяльності, приналежністю людини до чоловічої або жіночої статевої групи, до великого або малого соціуму, етнічній групі й соціальному колу.

Коли людина знаходиться в конфліктній ситуації, для більш ефективного вирішення проблеми необхідно вибрати певний стиль поведінки, що властивий Вам, враховуючи при цьому стиль інших людей, а також природу самого конфлікту.

Існує п'ять основних стилів вирішення конфлікту. Стиль поведінки в конкретному конфлікті визначається тією мірою, якою людина хоче задовольнити власні інтереси (діючи пасивно чи активно) та інтереси іншої сторони (діючи сумісно чи індивідуально).

Перебуваючи в конфліктній ситуації, потрібно вміти правильно вибрати певний стиль поведінки, враховуючи при цьому ваш власний стиль, стиль інших, залучених в конфлікт людей, а також природу самого конфлікту.

Поведінка людей у конфлікті являє собою складний процес, який залежить від великої кількості факторів, і на підставі теоретичних досліджень можна припустити, що структура відносин в стійкому суспільстві повинна підкорятися закону нормального розподілу і основний спосіб поведінки в конфліктній ситуації. Тому цікавим на нашу думку є момент у вивченні стилів поведінки.

Своє дослідження по вивченню гендерних особливостей поведінки особистості в конфліктних ситуаціях ми проводили на базі Головного

управління ДСНС України в Харківській області. У дослідженні взяло участь 38 осіб (20 чоловіків, та 18 жінок).

При вивченні стилів поведінки особистості в конфліктній ситуації за допомогою тесту К. Томаса нами були отримані дані, які свідчать про те, що з п'яти можливих стилів поведінки в ситуації конфлікту чоловіки прибігають у більшому ступені до співробітництва та компромісу, а група жінок - до компромісу і уникнення. Тобто більшість досліджуваних нашої вибірки в групі жінок та чоловіків правильно співвідносять свої можливості і здібності, досить критично відносяться до себе, прагнуть реально дивитися на свої невдачі і успіхи, ставлять перед собою досяжні цілі, які можна здійснити на ділі у конфліктних ситуаціях приймають активну участь у вирішенні конфлікту при цьому співпрацюючи з іншими людьми або погоджуються на часткове задоволення свого бажання і часткове виконання бажання іншої людини. Це продуктивні, дружні та мудрі підходи до вирішення завдання визначення та задоволення інтересів обох сторін. Однак, це потребує певних зусиль. Обидві сторони повинні затратити на це деякий час, вони повинні зуміти пояснити свої бажання, виразити свої потреби, вислухати одне одного, а потім напрацювати альтернативні варіанти вирішення проблеми.

Висновки. Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження гендерних особливостей поведінки в конфліктних ситуаціях дозволили зробити наступні висновки:

1. У сучасній психології конфлікт визначається як відсутність згоди між двома або більше сторонами - особами або групами. Конфлікт - ситуація, у якій кожна зі сторін прагне зайняти позицію, несумісну й протилежну стосовно інтересів іншої сторони. Коли людина знаходиться в конфліктній ситуації, для більш ефективного вирішення проблеми необхідно вибрати певний стиль поведінки, враховуючи при цьому стиль інших людей, а також природу самого конфлікту.

Існує п'ять основних стилів вирішення конфлікту. Основні стилі поведінки в конфліктній ситуації пов'язані з загальним джерелом будь-якого конфлікту - неспівпадінням інтересів двох чи більше сторін.

При визначенні стилів конфліктної поведінки нами було встановлено, що з п'яти можливих стилів поведінки в ситуації конфлікту чоловіки прибігають у більшому ступені до співробітництва та компромісу, а група жінок - до компромісу і уникнення. Тобто більшість досліджуваних нашої вибірки в групі жінок та чоловіків правильно співвідносять свої можливості і здібності, досить критично відносяться до себе, прагнуть реально дивитися на свої невдачі і успіхи, ставлять перед собою досяжні цілі, які можна здійснити на ділі у конфліктних ситуаціях, приймають активну участь у вирішенні конфлікту при цьому співпрацюючи з іншими людьми або погоджуються на часткове задоволення свого бажання і часткове виконання бажання іншої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В.И. Конфликтология / В. И. Андреев. – М.: Просвещение, 1995. – 98 с.
2. Анцупов А.Я. Введение в конфликтологию / А. Я. Анцупов, А. А. Малышев. – К.:Наука, 1996 – 3 62с.
3. Ващенко И.В. Общая конфликтология / И. В. Ващенко, С. П. Гиренко, Р. А. Хамальян. – Харьков, 2000. – 512 с.
4. Гурко Т. А. Гендерная социология / Т. А. Гурко. – М.: ПЕРСЭ, 1996. – 68 с.
5. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб.:Издательство "Питер", 2000. – 464с.